
**En advokat hade utsetts till offentligt biträde för ett barn i ett mål
angående vård enligt LVU; fråga om biträdets rätt att vara närvarande
vid ett möte mellan socialförvaltningen, barnet och barnets far**

Advokaten AA utsågs den 16 november 2001 till offentligt biträde för BB, som var 14 år. I en dom den 28 december 2001 förordnade länsrätten att BB skulle beredas vård enligt 2 § LVU på grund av missförhållanden i pojkens hem.

I en anmälan till JO klagade AA på socialförvaltningen i Osby kommun och då i första hand områdeschefen CC. AA uppgav att BB den 6 januari 2002 hade kontaktat honom varvid de kom överens om att AA skulle vara med på ett möte följande dag med företrädare för socialförvaltningen, BB och dennes far. Han anförde vidare bl.a. följande.

När undertecknad anmälde sig i socialförvaltningens reception inför sammanträffandet mottogs beskedet att undertecknad inte skulle vara med. Med anledning härav framställdes begäran om ett kort sammanträffande med BB, vilken uppgavs finnas i socialförvaltningens lokaler, innan socialförvaltningens sammanträde skulle påbörjas. Begäran avslogs av områdeschefen CC.

Efter remiss yttrade sig Socialnämnden i Osby kommun, genom sitt arbetsutskott, över anmälan. I yttrandet anfördes följande.

Advokat AA som offentligt biträde

Advokat AA förordnades av länsrätten som BB:s offentliga biträde. Eftersom pojken är under 15 år var advokaten enligt 36 § LVU också ställföreträdare för honom. Vid kontakt med socialsekreterare DD i socialkontorets väntrum 2002-01-07 uppgav advokat AA dock att hans förordnande hade upphört, men att han ändå "ville ställa upp för pojken".

Mötet 2002 01 07 mellan BB och fadern

Det speciella sammanträffande som advokat AA refererar till var inte något sammanträde som del i handläggning av ett ärende utan ett samtal med BB och hans far som ett av återkommande behandlingssamtal.

Syftet med samtalet var att möjliggöra kontakt mellan BB och fadern. Vid planeringen av mötet hade överenskommit med pojken och fadern vilka som skulle delta. BB:s socialsekreterare och hans kontaktperson på HVB-hemmet skulle vara med som stöd för honom. Områdeschef CC skulle närvara som samtalsledare och för att beakta faderns behov av stöd.

När advokat AA kom till socialkontoret omtalades detta för BB. Det klargjordes att de deltagande i själva mötet skulle begränsas till vad som hade överenskommits i förväg. BB tillfrågades om han ville träffa advokat AA före mötet, men han tyckte att det inte behövdes.

Övervägande

Sammanträffandet med BB och fadern 2002-01-07 var en del i det fortgående behandlingsarbetet med både BB och fadern. Det rörde sig inte om något ärende som skulle avgöras och var därmed inte att anse som myndighetsutövning.

Socialsekreteraren och områdeschefen uppfattade att BB verkligen menade att han inte hade behov av att träffa advokat AA före det planerade mötet. Han föreföll vara trygg och nöjd med att mötet skulle genomföras utan andra närvarande än vad som hade överenskommits i förväg. Vad BB sade när advokat AA ringde honom dagen efter mötet är inte känt. Advokat AA:s uppgifter om detta kan därför inte bemötas.

Advokat AA anför att områdeschef CC avslog hans begäran om sammanträffande med BB och att han inte fick något skriftligt beslut om detta.

Det var BB som avstod från möjligheten att få träffa advokaten före mötet 2002-01-07. Att inte låta advokaten närvara vid själva mötet mellan BB och fadern var ett ställningstagande som åtgärd i det faktiska handlandet, men inte något beslut enligt viss paragraf. Advokatens framställan var en fråga som inte kunde avgöras på ett mer formellt sätt än som skedde.

Anmälan har föranlett ingående diskussioner om barns och vårdnadshavares rättigheter samt offentligt biträdes befogenheter. Det kan konstateras att många samtal mellan barn och deras vårdnadshavare som behandling skulle vara svåra att genomföra i närvaro av advokat. Beträffande advokat AA:s kontakt med BB vidhålls att pojken inte nekades att få träffa advokaten före mötet med fadern. Däremot ställdes han inför faktum att mötet skulle genomföras utan advokatens närvaro. Här uppkommer den hypotetiska frågan om BB skulle haft rätt till sitt biträde i sådan behandlingssituation om han hade krävt det.

Självklart har både barn och vårdnadshavare rätt till biträde i samband med varje åtgärd som gäller myndighetsutövning. Däremot är frågan om enskilds rätt till biträde i pågående behandlingsarbete oklar. Det är också frågan om ett offentligt biträde, som också är ställföreträdare för ett barn som inte har fyllt 15 år, har befogenhet att delta i behandlingsarbete utan direkt samband med myndighetsutövning.

Klargörande från JO i dessa frågor skulle vara av stort värde.

AA yttrade sig över remissvaret.

I ett beslut den 15 mars 2004 anförde *JO André* följande.

I mål eller ärenden angående bl.a. beredande av vård enligt 2 LVU skall offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas (39 § första stycket LVU). Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen mellan dem (39 § andra stycket LVU). Om frågan rörande vård enligt LVU har föranletts av att vårdnadshavaren har brustit i omsorgen om den unge får det regelmässigt anses föreligga motstridiga intressen mellan föräldern och den unge (prop. 1979/80:1 del C s. 89).

Regler om offentligt biträde fanns tidigare i rättshjälpslagen (1972:429). Bestämmelserna om offentligt biträde fördes fr.o.m. den 1 december 1997 in i den materiella lagstiftningen, bl.a. LVU (se prop. 1996/97:9). De bestämmelser som var gemensamma för de olika mål där offentligt biträde kan förordnas fördes samman i en särskild lag, lagen (1996:1620) om offentligt biträde.

Den som är förordnad som offentligt biträde för någon som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är enligt 36 § andra stycket LVU utan särskilt förordnande den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser. Enligt 6 § lagen om offentligt biträde får ett biträde besluta om utredning som är skäligen påkallad för att tillvarata huvudmannens rätt, om utredningen inte kan erhållas genom den domstol eller myndighet som handlägger målet eller ärendet. Utöver dessa paragrafer finns det inte i lagen om offentligt biträde eller LVU några bestämmelser om vilka uppgifter och befogenheter som biträdet har.

Bestämmelsen om att den som är förordnad till offentligt biträde för den som är under 15 år också utan särskilt förordnande är den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser trädde i kraft den 1 januari 1996. I propositionen anfördes beträffande det offentliga biträdets och ställföreträdarens uppgifter bl.a. följande (prop. 1994/95:224 s. 57).

Ställföreträdaren skall tillvarata barnets intresse. Han bör alltså framföra de synpunkter och de önskemål som barnet har. Skulle ställföreträdaren ha en annan uppfattning än barnet, bör han med beaktande av barnets önskemål hävda den uppfattning som han anser bäst tjäna barnets intresse. Om barnet så önskar, skall han t.ex. se till att beslut och domar blir överklagade.

Ställföreträdaren är samtidigt barnets offentliga biträde och skall i den egenskapen ta till vara barnets bästa i olika hänseenden. Han skall bl.a. fungera som barnets rådgivare. Vidare skall han bevaka att nödvändig utredning angående barnets person, t.ex. utlåtanden från barnpsykologer eller annan expertis, inhämtas.

När det gäller vilka uppgifter som ett offentligt biträde har kan nämnas ett beslut enligt vilket JO fann att biträdet hade rätt att närvara vid ett sammanträde då socialnämnden skulle ta ställning till om nämnden skulle ansöka om vård enligt LVU (JO:s ämbetsberättelse 1983/84 s. 180). Beträffande det offentliga biträdets uppgifter är också ett uttalande i Socialstyrelsens allmänna råd Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten (1994:3) av intresse, även om råden inte gäller längre. Socialstyrelsen anförde (s. 37, andra upplagan) att det i ett offentligt biträdets skyldigheter inte ingår t.ex. att följa med barnet eller förälder då PBU utreder barnets situation.

I departementspromemorian Utövändet av barns rättigheter i familjerättsprocesser, Ds 2002:13, har det föreslagits att det i LVU införs en ny bestämmelse angående det offentliga biträdets uppgifter. Enligt förslaget skall ett offentligt biträde ta till vara den unges rätt i målet eller ärendet samt lämna stöd och hjälp till den unge. Härutöver skall biträdet ha en skyldighet att lämna information till den unge och se till att barnets inställning klarläggs och redovisas för rätten (se promemorian s. 161

f. och s. 185 f.). Promemorian har remissbehandlats och förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av utredningen framgår att länsrätten hade förordnat att BB skulle beredas vård enligt LVU. Domen hade inte vunnit laga kraft när det aktuella mötet skulle äga rum. AA var således vid den tidpunkten alljämt offentligt biträde för BB och även dennes ställföreträdare i frågor som rörde målet.

Förvaltningen har anfört att det vid mötet den 7 januari 2002 inte skulle avhandlas frågor som rörde vården enligt LVU utan att syftet med mötet var att möjliggöra kontakt mellan BB och dennes far. Enligt min mening har AA inom ramen för sitt uppdrag att biträda BB i LVU-målet inte haft rätt att vara med på mötet. Detta utgör dock inte svar på frågan om förvaltningen likväl borde ha låtit honom delta. Den frågan får emellertid närmast besvaras utifrån vad som allmänt gäller om en utomståendes rätt att vara med vid ett möte mellan en enskild och en myndighet. Frågan om en enskilds rätt att anlita s.k. stödperson har behandlats av JO när det gäller en person som skall företräda inför socialnämnden (se bl.a. JO:s ämbetsberättelse 1992/93 s. 417). JO anförde därvid bl.a. följande.

Att uppträda vid ett sammanträde inför en nämnd eller annan myndighet torde inte sällan innebära betydande svårigheter för en enskild, som saknar erfarenhet av att agera i sådana sammanhang. Det kan därför vara av stort värde för honom eller henne att under sammanträdet ha sällskap av någon anhörig eller vän. Förvaltningslagen lägger inte något hinder häremot. Däremot kan sekretessskäl, t.ex. uppgifter om andra partens förhållanden, som inte kan omfattas av den biträddes medgivande, mana till viss försiktighet när det gäller den information som kan lämnas inför en stödperson. Detta motiverar dock inte att stödpersonen helt förbjuds att närvara.

I förevarande fall var det fråga om ett möte som beskrivits som ett behandlingssamtal. BB var underårig och vårdades enligt LVU. I ett sådant fall är det ytterst socialnämnden som med stöd av 11 § LVU har att fatta beslut i olika frågor rörande den unge. Hit hör bl.a. att ta ställning till vilka behandlingsinsatser som är aktuella. Inom ramen för denna beslutanderätt ligger också att avgöra olika praktiska frågor som t.ex. vem som skall vara närvarande vid ett möte som det nu aktuella.

Enligt nämndens yttrande hade BB vid mötet stöd av sin socialsekreterare och sin kontaktperson vid det s.k. HVB-hem där han var placerad. Förvaltningen bedömde uppenbarligen att det inte var lämpligt att låta även AA vara närvarande. Som jag nyss nämnt ligger detta avgörande inom ramen för den bestämmanderätt som nämnden har enligt 11 § LVU. Enligt min mening finns det inte skäl att rikta kritik mot den bedömning som förvaltningen gjorde rörande lämpligheten av AA:s deltagande.

Vad som i övrigt har förekommit föranleder inte något uttalande från min sida.

Med hänsyn till det lagstiftningsarbete som pågår rörande de uppgifter som ett offentligt biträde skall ha finner jag skäl att tillställa Justitiedepartementet en kopia av detta beslut.